

la «Vall d'Orba» (com l'anomena Boronat-Reglà) per resistir; SSiv. diu en efecte que els moriscos es van fer forts en el castell d'Orba després del decret d'expulsió; castell avui en ruïnes, on s'han realitzat excavacions i fet interessants troballes.

És a la llum de tot això i del que hem establert a l'article *Oliva*, que acabem de veure com el nom de *Àur(e)ba* de Yaquf i del Marrekoší no es refereix al mot Orba sinó a *Oliva*, contra el que admet Oliver-Asín *Top 12* (i *Al-And.* VIII, 266) cf. la discussió entre Ribera, i Chabàs en *El Arch.* I, 252, 258.

Tanmateix és clar que en definitiva l'*ETIM.* és la mateixa: el nom d'aquesta tribu bereber. Al-Ḥurradāḍbih (S.IX) ens diu que *Àuraba* era una de les tribus berebers del Marroc (en lletres ar. 'awr-*ba*', p.13), i segons el seu publicador egipci Ḥadj-Sadok (p.115) estaven establerts en el «Mont Zarbun». Acaba d'establir-ho Abdelwāhid el Marrakú *Història dels Al-muhadis* trad. Fagnan (Alger. 1893, p.311) en dir que en el seu temps (S.XIV) havia passat a ser nom d'una població en el camí de Dénia a Xàtiva (referint-se a *Oliva*).

Es comprèn, doncs, que serien aquests berebers els que destruïren la vila d'*Ondara* (8 k. al NE. d'Orba), com ho hem vist testificat pel Himyarí, en l'estudi de l'article *Ondara*. Després, aquests bàrbars africans es quedarien, com enquistats, en aquesta vall remota: això pot acabar d'explicar el caràcter tan tardà que hem observat a la seva documentació: potser eren mirats encara com forasters pels moriscos autòctons dels SS.XIII-XV: no participaren en els alçaments moriscos de c. 1300 i l'assassinat que perpetraren el 1600 potser era encara un rellaix de llur caràcter més bàrbar.

Derivat: *Orbeta*, poble agre. a Orba; ja el citen el SSiv., *DAG.* i J.Marc en el dicc. de Jacme Marc, però pot ser el dim. de *orba* 'cega', i *AlcM* fins li troba gentilici *orbetā*. L'anoto *orbēta* en l'enq. (XXXIV, 119.11, 120.1 etc.); si en tinguéssim més informació podríem decidir si pot venir d'un *al-ayrebāt*, pl. ar. de *Àyrebā* (d'on (*a*) *l'orbeta* etc.) o si és simplement un dim. toponímic català de *Orba* (a la manera de *Avinyonet*, *Caldetes* etc.): *IGC* el marca a '37x'46, i F. Pacheco diu que és a 0k3 d'Orba, i amb 73 edificis: sembla, doncs, més aviat això últim. Més important és el gentilici *orbí* (que *AlcM* dona com cogn. propi de Dénia, Alcoi i Penàguila); però sembla que ja circulava com gentilici moro en el S. XIII, car hi ha un *Arnalt Al-Orvi* en el Rept. de Múrcia de 1272, afincat a la «quadra de Cotellas» (ed. Torres Fornes, p. 84.21, si bé hi ha var. impresa *Arlóví* (potser err. tip.).

Descartem altres conjectures etim. fetes o susceptibles. Deuen ser fruit de coincidència casual, o convergent: *Huerva* riu afl. de l'Ebre que desemboca a Saragossa, provinent d'entre Daroca i Belchite, pot-

ser relíquia d'un cèlt. *ORBA*, cf. irl. *orbbe*, i antics *Orbis flumen* i *Orbia* (Whatmough, *Di.Anc.Gaul.* 71); potser ieur. UPER-BH- / UPORBH-; i cf. altres dades i pistes cèltiques per a un NL suís *Orbe*, nom de riu en Hubschmied, i Pokorny (*VRom.* x 249). També *Valle de Orbe* a Navarra entre Tafalla i Tudela; però d'altra banda *Orbaiz* a prop de Pamplona i d'Aoiz, i *Orbaiceta* prop de Burguete: evidentment a separar d'aquells noms NLL cèltics i provinents del basc (cf. *ur* 'aigua', *ibi* 'ribera' etc.). Però no menys incompatibles amb el nostre berberisme valencià.

15 ORBANYÀ

Municipi del Conflent, cantó de Prada, situat al sector septentrional de la comarca, a l'alta vall de la riera d'Orbanyà.¹

PRON. POP: *urbənyà*, oït a Ralleu i a Serdinyà (1959); també a Orbanyà mateix, Noedes, Prada i Codalet (1960). Gentilici: *urbənyēs*, Orbanyà i Noedes (1960).

DOC. ANT.: 1186: *Orbagnan* (Alart, *Bull. Soc. Agr. Sc.* x, 83),² 1308: *Orbaynā* (Alart, *RLR* VIII, 49), 1308: *Orbayna* (id., 49-50), 1311: *Orbanya* (Vidal, *RLR* XXIX, 57), 1359: (*CoDoACA* XII, 116), 1561: (Alart, *InuLC*, s.v. *Pinos*), 1395: *Orbaya* (Alart, *Doc. géogr. hist.*, 531). Mencions addicionals (Ponsich, *Top.*, 115): 1279: *Orbananum*, 1298: *villare de Orbanyano*, 1369: *pug d'Orbanya*, 1628, 1632: *Orbanya*.

ETIM. *URBANIĀNU, derivat del NP llatí URBĀNUS.³ Cal remarcar-ne diversos parònims als dominis occità i italià: en aquell hi ha Orbagnoux (Ain) < URBANIĀCU (Skok, *Ortsn.*, 140), i, en aquest, es troba *Orbignano* Toscana (Pieri, *Top. Arno*, 191). Ph. R.

¹ Segons Alart (*RLR* VIII, 49) «Le lieu d'Orbanya et celui de Nohedes, dont il est question plus bas, sont situés dans la vallée de Conat, en Conflent ---». — ² Aebischer (*Études top. cat.*, 139) cita *Sancti Stephani de Orbagnau* de 1381, forma que deu estar mal copiada (amb *-au* per *-an*) tal com ell sospita. — ³ Cf. Aebischer, *Études top. cat.*, 139; *AlcM* x, s.v. *Urbanya*.

Orbeta, V. *Orba* *Orbina* V. *Vilorbina* (Sols.)

ORCAU

Poble important i antic del Pallars Jussà, uns 6 k. a l'ESE. de Tremp, que dona nom a la Conca d'Orcau, sector SSE. de la Conca de Tremp.

PRON.: *orkāu* a Palau de Noguera, Casac. 1920;